

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Категорія справедливості в цивільному процесі не має своїх чітких кордонів і з цих підстав характеризуються своєю неоднозначністю. В зв'язку з цим те, що є справедливим для одного, для іншого є несправедливим. В цивільному процесі гарантом справедливості виступає суд, оскільки він діє виключно на засадах законності, рівності, неупередженості і навіть не дивлячись на це кожна із сторін отримавши рішення суду трактує справедливість індивідуально. Саме з цих підстав за визначенням енциклопедії Кошера гарантією процесуальної справедливості є апеляція. І це дійсно так, оскільки на цьому рівні цивільного процесу відбувається перевірка законності та обґрунтованості судового рішення. В той же час в сфері функціонального цивільного судочинства принцип справедливості безпосередньо забезпечується суддею, оскільки саме суддя приймає ті чи інші рішення на підставі закону та свого внутрішнього переконання. Таким чином справедливість має не лише нормативно-законодавчий свій прояв, але і характеризується психологічною складовою, яка має важливе значення при прийнятті рішення. Якщо нормативним забезпеченням справедливості судового рішення є апеляція, чи в подальшому касація, то в питаннях забезпечення психологічної складової справедливості в сфері цивільного судочинства є інститут відводу суддів. Відповідно до ч. 4 ст. 20 ЦПК України особа має право на відвід судді при наявності обставини, які викликають сумнів в об'єктивності та його неупередженості. Розглянемо більш детально гарантії справедливості правосуддя з точки зору апеляції та касації, які є способом забезпечення процесуальної справедливості. Право на оскарження рішення повністю або частково надається особі для повторного доведення того, що судові рішення суду першої інстанції є несправедливим, оскільки на думку апелянта чи касатора суд не захистив порушеного, невизнаного чи оспорюваного права, свободи чи інтересу скажника. При цьому право на доведення справедливості чи несправедливості судового рішення є рівним як щодо позивача так і відповідача. Саме на цьому рівні характерною особливістю є відношення сторін до судового рішення, оскільки в залежності

від цього відбувається диспозитивне розпорядження особи своїми процесуальними правами щодо подання чи не подання апеляційної чи касаційної скарги. В той же час справедливість гарантується не лише апеляцією чи касацією, а і правом на доступ особи до правосуддя, правом на правову допомогу, розумністю строків розгляду кожної цивільної справи. Отже справедливість в судочинстві це складова частина мега принципу — принципу верховенства права. Не дивлячись на те, що питання справедливості в правосудді було предметом наукових досліджень О.С. Бичкової, Г.П. Тимченко, А.В. Лужанського, М.П. Курило, С.Я. Фурси, М.М. Ясинка все це питання так і залишається дискусійним, оскільки справедливість як складова частина принципу верховенства права так і не має свого нормативного закріплення в Цивільному процесуальному кодексі України.

На сьогодні ми маємо судову систему завдання якої спрямовано саме на забезпечення справедливості в правосудді. Разом з тим в практичній площині є цілий ряд проблем, які підривають довіру до справедливого правосуддя. В першу чергу це стосується професіоналізму суддів, оскільки недостатньо кваліфікований, безвідповідальний суддя створює негативний імідж всій судовій системі. Суперечливість судових рішень різних інстанцій по одній і тій же категорії справ, корупція, створюють недовіру до судової системи. Все це вказує на те, що принцип справедливості виходить далеко за межі цивільного процесу і стосується не лише вірного підбору суддів та працівників суду, але і змін процесуального законодавства в частині ліквідації системи вищих спеціалізованих судів, визнання джерелом права прецедентних судових рішень тощо.

Отже, справедливість в цивільному судочинстві необхідно розглядати не лише з позицій законності та обґрунтованості судових рішень, а і неупередженості та незалежності суддів, рівності всіх перед законом і судом, безумовного права на доступ до правосуддя, оскарження судових рішень у вищих судових інстанціях, оперативності судового розгляду та безумовного виконання судових рішень.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — №40-41, 42. — Ст. 492.
2. Цивільний процес України: Підручник / за заг. ред. д.ю.н. проф. М.М. Ясинка, К.: Алерта, 2014. — 744 с.